

Haninge kommun

Kvalitetsarbete inom förskolan

**Building a better
working world**

Innehållsförteckning

Sammanfattande bedömning och rekommendationer	2
1. Inledning	3
2. Revisionskriterier	4
2.1. Skollagen	4
2.2. Läroplan för förskolan.....	4
2.3. Mål- och budget för 2016-2017.....	4
3. Styrning av kvalitetsarbete inom förskola.....	4
3.1. Grund- och förskolenämndens styrning	4
3.2. Utbildningsförvaltningens planering.....	5
3.3. Organisation och ansvar	5
4. Statistik över förskolans kvalitet.....	5
5. Kommungemensamma insatser för ökad kvalitet	6
5.1. Arbetets upplägg	6
5.2. Kvalitetsvärdering och kvalitetsdialog	7
5.3. Projekt: Att bygga drömvärlden	8
5.4. Kremimacenter.....	8
5.5. Kompetensutveckling	9
6. Enheternas kvalitetsarbete.....	9
6.1. Systematiskt kvalitetsarbete	9
6.2. Barn och vårdnadshavares delaktighet.....	10
6.3. Samverkan med skola och kulturverksamhet	11
7. Grund- och förskolenämndens uppföljning	11
8. Svar på revisionsfrågor	12
Källförteckning	15

Sammanfattande bedömning och rekommendationer

EY har på uppdrag av kommunens revisorer granskat kvalitetsarbetet i kommunens förskoleverksamhet. Granskningen syftar till att bedöma huruvida grund- och förskolenämnden säkerställer att kommunens förskolor bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med lag, läroplan och kommunens uppsatta mål.

Enligt skollagen ska varje huvudman systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen uppfylls. Utöver de nationella målen har kommunfullmäktige fastslagit att förskolans verksamhet ska genomsyras av tydliga kunskapsmål och systematisk uppföljning.

Grund- och förskolenämnden har inte tagit ställning till hur det systematiska kvalitetsarbetet ska organiseras. Under 2008 fastställde dåvarande barn- och utbildningsnämnden ett antal övergripande kvalitetskriterier som fortfarande är utgångspunkt i förvaltningens och enheternas arbete. Kriterierna diskuteras och konkretiseras av en särskild kvalitetsgrupp som består av representanter från samtliga förskolors ledningsgrupper. Att hitta bättre och mer likvärdiga former för att värdera verksamheternas kvalitet inom de områden som kvalitetskriterierna omfattar är ett ännu pågående utvecklingsområde.

Utbildningsförvaltningen har en förbättringsplan som omfattar rutiner för att planera, styra och följa upp förbättringsarbetet, däribland det systematiska kvalitetsarbetet. Arbetet omfattar såväl förvaltnings- som linje- och enhetsnivå. Nya former för uppföljning genom *kvalitetsdialog* mellan central förskolechef och förskolechef har införts under året. Kvalitetsdialogen omfattar självskattning inom en mängd olika områden samt indata från skolplaneenkäter, medarbetarundersökning och kunskapskontroller.

Ett stort fokus i kommunens arbete ligger på att utveckla kvaliteten i det pedagogiska innehållet samt att utveckla personalens kompetens. Genom det gemensamma temaprojektet *Att bygga drömvärlden* har förvaltningen etablerat ett ramverk som ger all förskolepersonal en gemensam form och struktur för utveckling, dokumentation och utvärdering av verksamhetens innehåll. Genom nätverksutbyte mellan förskolorna och genom en fördjupad pedagogutbildning för förskollärare verkar kommunen för en bred kompetensutveckling inom områden relevanta för kvalitetsutvecklingen.

Vår bedömning är att arbetet inom utbildningsförvaltningen sker ändamålsenligt i enlighet med lag, läroplan och kommunens uppsatta mål. Grund- och förskolenämnden efterfrågar inte någon återrapportering av resultat, med undantag för kunskapskontrollerna. Nämnden efterfrågar heller inte någon analys av orsakerna till eventuella brister i måluppfyllelse och vilka åtgärder som ska genomföras på kort och lång sikt. Nämnden bör ha en samlad bild av förskolans måluppfyllelse och kvalitetsarbete utifrån vilken välgrundade beslut om prioriteringar, resursfördelning och utvecklingsinsatser kan fattas.

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi att grund- och förskolenämnden:

- ▶ Följer upp förskolornas måluppfyllelse och kvalitetsarbete så att välgrundade beslut om prioriteringar, resursfördelning och utvecklingsinsatser kan fattas.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

För att tillse att förskolan lever upp till de krav i skollag, nationella styrdokument samt de mål som kommunen själv ställt på verksamheten, krävs att det finns en god styrning och uppföljning av förskolans kvalitetsarbete. Detta förutsätter även att huvudmannen har god insikt och kunskap om sitt uppdrag och vilka krav som ställs, samt att det bedrivs ett ändamålsenligt arbete för att tillse att förskolans kvalitet kontinuerligt utvecklas.

Det åligger grund- och förskolenämnden att utforma system och rutiner för att säkerställa att förskolorna bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med lag och läroplan. De ska även följa upp i vilken mån kommunens mål för verksamheten samt läroplansmålen uppnås och efterlevs. Kommunens revisorer har i sin väsentlighets- och riskanalys bedömt det angeläget att granska kvalitetsarbetet i kommunens förskolor.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma huruvida grund- och förskolenämnden säkerställer att kommunens förskolor bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med lag, läroplan och kommunens uppsatta mål.

Följande frågor besvaras:

- ▶ Vilken styrning och uppföljning sker av förskolornas kvalitetsarbete?
- ▶ Vilka kvalitetskrav ställer nämnden på förskolornas verksamhet? Vilka kvalitetsparametrar används och kan dessa bedömas vara ändamålsenliga?
- ▶ Hur är förskolans systematiska kvalitetsarbete dokumenterat?
- ▶ Används brukarundersökningar i kvalitetsarbetet? Vilka rutiner finns och vilka åtgärder vidtas om avvikelser eller brister identifieras?
- ▶ Hur sker uppföljning av uppställda kvalitetskrav i förskolan? Är nämndens verktyg för verksamhetsuppföljning ändamålsenliga?
- ▶ Finns ändamålsenlig kompetens inom verksamhet och förvaltning för att bedöma verksamhetskvalitet inom förskolan?
- ▶ I vilken omfattning finns samverkan med kultur- och fritidsverksamheten samt grundskola och hur följs samverkan upp och inom vilka områden, bland annat med avseende på bedömning av skolmognad, biblioteksverksamhet etc.?

1.3. Ansvariga nämnder/styrelser

Granskningen omfattar grund- och förskolenämnden och avser kommunala förskolor.

1.4. Metod

Granskningen bygger på intervjuer och dokumentstudier. Intervjuade är central förskolechef samt förskolestrateg/tillsynsansvarig på utbildningsförvaltningen. Ett urval av förskolechefer har också intervjuats. I urvalet ingår förskolechefer för centrala Handens förskolor, Tungelsta/Västerhaninge förskolor och skärgårdens förskolor.

Rapporten är sakgranskad av intervjuade, vilket innebär att de fakta som rapporten hänvisar till är kvalitetssäkrade av de som granskats. Slutsatserna och revisionsbedömningarna ansvarar EY för.

2. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses bedömningsgrunder som används i granskningen som utgångspunkt för analys, slutsatser och bedömningar.

2.1. Skollagen

I skollagens 4:e kapitel anges kraven på systematiskt kvalitetsarbete. Varje huvudman inom skolväsendet ska systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

2.2. Läroplan för förskolan

Enligt läroplan för förskolan ska förskolans kvalitet kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. Syftet med utvärdering är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, avseende verksamhetens organisation, innehåll och genomförande, kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande. Det handlar ytterst om att utveckla bättre arbetsprocesser, kunna bedöma om arbetet sker i enlighet med målen, och att undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra förutsättningarna för barn att lära, utvecklas, känna sig trygga och ha roligt i förskolan. Barn och vårdnadshavare ska vara delaktiga i utvärdering och deras röster ska lyftas fram.

2.3. Mål- och budget för 2016-2017

Kommunfullmäktige anger i mål- och budget för 2016-2017 att Haninge kommun har en skola som bygger på likvärdighet där trygghet och lärande står i centrum. Att förbättra skolan anges som en av kommunens viktigaste uppgifter. Fullmäktige fastslår att det ska finnas en röd tråd av hög pedagogisk verksamhet och utbildning från förskolan till gymnasiet. Vidare fastslår fullmäktige att grund- och förskolans verksamhet ska genomsyras av tydliga kunskapsmål, systematisk uppföljning och höga förväntningar på alla elever. Fullmäktige anger att för- och grundskolenämnden ska följa upp processer för att nå de nationella målsättningarna för skolan och att varje anställd och varje verksamhet är viktig. Inga konkreta mål eller uppdrag för året berör kvalitet inom förskola.

3. Styrning av kvalitetsarbete inom förskola

3.1. Grund- och förskolenämndens styrning

Grund och förskolenämndens strategi och budget för 2016 innehåller indikatorer för kommunfullmäktiges olika målområden. Under målområdet *hög kvalitet i kommunens tjänster* är nämndens strategi att kommunens skolor ska vara attraktiva och arbeta systematiskt för att utveckla undervisningen. Indikator är att alla nivåer i organisationen ska ha ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete.

Ett av nämndens övergripande mål och prioriteringar för hela mandatperioden är att medborgarnas synpunkter ska tas till vara för att utveckla verksamheten.

Under 2008 fastställde dåvarande barn- och utbildningsnämnden kvalitetskriterier för förskolan. Kvalitetskriterierna gäller fortfarande. Haninge kommuns kvalitetskriterier är:

- ▶ **Personalens förhållningssätt till varje barns rätt till utveckling och lärande:** Personalen har förskolans kunskapsmål och lärande i fokus. Personalen har en avgörande betydelse för barnens lärande. Förskolan har ansvar för förskolans resultat. Alla barn har förmåga att lära sig.
- ▶ **Organisationen av den fysiska miljön:** Den fysiska miljön bidrar till barnens lärande. Den fysiska miljön är tydligt organiserad, stimulerande, tilltalande och tillgänglig för barnen.
- ▶ **Det pedagogiska materialet:** Det pedagogiska materialet stimulerar barnens lärande och utveckling. Materialet ska vara tillgängligt och tilltalande.
- ▶ **Tidsanvändning:** Verksamheten planeras så att barnen får sammanhållen tid. Personalen ges utrymme för dokumentation, reflektion och erfarenhetsutbyte.
- ▶ **Uppföljning av verksamhetens resultat:** Verksamheten har system för att följa upp sina resultat i förhållande till läroplanens mål.

3.2. Utbildningsförvaltningens planering

I *Utbildningsförvaltningens förbättringsplan 2016* framgår att alla linjer, avdelningar och enheter ska bedriva ett dokumenterat systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.

I *Förskolelinjens förbättringsplan 2016* framgår att förskolelinjen under 2016 prioriterar följande områden: Höjd kunskapsnivå och ökad likvärdighet, systematiskt kvalitetsarbete och systematiskt arbetsmiljöarbete. Om det systematiska kvalitetsarbetet framgår att förvaltningen vill utveckla en metod och ett verktyg för kvalitetsdialoger mellan arbetslag och förskolechef. Detta ska bli en ny beståndsdel i det systematiska kvalitetsarbetet.

3.3. Organisation och ansvar

Av skollagen framgår att huvudmannen är ytterst ansvarig för att utbildningen genomförs i enlighet med gällande bestämmelser. Det övergripande ansvaret för att samordna och följa upp förskolornas kvalitetsarbete har den centrala förskolechefen i Haninge kommun. Den centrala förskolechefen förmedlar fullmäktiges, nämndens och förvaltningens mål och krav till enheternas förskolechefer. Han följer upp arbetet genom kvalitetsdialoger och ansvarar för vidareapportering till förvaltningschefen och till nämnden.

I kommunen finns sedan augusti 2016 en förskolestrateg som också medverkar i att utveckla kvalitetsarbetet. Strategen är sedan tidigare tillsynsansvarig för fristående förskolor inom kommunen och har fått ett utökat ansvar. Inom utbildningsförvaltningen finns ett antal andra funktioner utanför förskolelinjen som bistår i arbetet med till exempel skolenkät, klagomåls- hantering och stöd till barn i behov av särskilt stöd.

Förskolecheferna på de lokala enheterna beslutar om sin enhets inre organisation, leder och samordnar det pedagogiska arbetet och har enligt skollagen ett särskilt ansvar för att utbildningen utvecklas. Varje enskild förskolechef ansvarar för kvalitetsarbetet i sin verksamhet. Arbetet kan se ut på olika sätt beroende på organisation, förutsättningar och behov i den enskilda förskolan.

4. Statistik över förskolans kvalitet

Skolverket menar att det finns sex särskilt viktiga faktorer som påverkar kvaliteten i förskolan: inne- och utemiljö, personalens kompetens, personaltäthet samt sammansättning och antal barn i barngrupperna. Olika enheter har olika förutsättningar och behov och det går därför inte att säga var gränsen går för hög kvalitet. Huvudmannen och förskolechefen behöver ha

en dialog om vad som är lämpligt. För personalens utbildningsbakgrund, personaltäthet och barngruppernas storlek finns nationell statistik som samlas in av Skolverket. Nedanstående tabell avser endast kommunala utförare och verksamhetsåret 2015.

	Haninge	Stockholms län	Alla kommuner
Antal barn per avdelning	17,4	16,0	16,8
Antal barn per småbarnsavdelning	14,8	13,5	13,5
Antal barn per årsarbetare	5,5	5,2	5,3
Andel årsarbetare med förskollärarexamen	24	30	45
Andel årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen	26	32	48
Andel årsarbetare utan utbildning för arbete med barn	39	35	22

Andel årsarbetare med *pedagogisk högskoleexamen* omfattar förskollärare men även medarbetare med till exempel lärarexamen eller fritidspedagogsexamen som arbetar i förskolan. Andel årsarbetare utan utbildning för arbete med barn avser medarbetare som saknar avslutad gymnasial utbildning eller högskoleutbildning inriktad på arbete med barn.

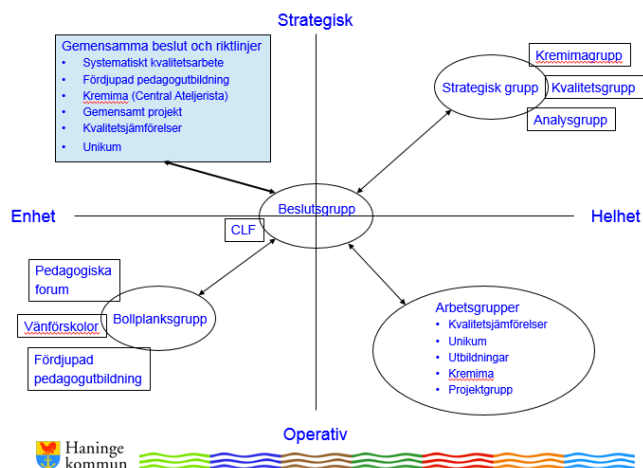
5. Kommungemensamma insatser för ökad kvalitet

5.1. Arbetets upplägg

Skollagen och läroplanens krav på kvalitetsarbete omfattar både förskolans organisation, innehåll och genomförande. I Haninge pågår kommungemensamma insatser både för att utveckla kvaliteten i arbetsprocesserna och för att utveckla kvaliteten i förskolans innehåll genom en gemensam pedagogisk idé.

Central ledningsgrupp förskolan (CLF) leder det övergripande utvecklingsarbetet med Haninge kommuns förskolor. CLF består av kommunens centrala förskolechef samt alla förskolechefer. Ambitionen är enligt Haninge kommuns centrala förskolechef att förskolecheferna har två roller: dels ansvar över sitt förskolområde och dels ett gemensamt ansvar för hela Haninges förskoleverksamhet. CLF arbetar ofta uppdelat i tre geografiska områdesgrupper där förskolorna har ett närmare erfarenhetsutbyte.

Utöver CLF finns ett antal strategiska och operativa arbetsgrupper som har till ansvar att samordna olika former av kommungemensamma insatser och säkerställa att de implementeras på alla förskolor. Grupperna består av varierande konstellationer av medarbetare från alla förskoleområden i syfte att arbetet både ska ledas av och förankras hos medarbetare som är direkt involverade i verksamheten.

Figur 1: Förskolans organisering (Utbildningsförvaltningens bild)

5.2. Kvalitetsvärdering och kvalitetsdialog

En grundläggande beståndsdel i det gemensamma systematiska arbetet är *Kvalitetsgruppen* som består av kommunens förskolechefer, biträdande förskolechefer, utvecklingsledare eller motsvarande beroende på hur förskolorna internt har organiserat arbetet. Gruppen arbetar övergripande med förskolans identitet, pedagogiska ställningstaganden och kvalitativa förutsättningar. Det är kvalitetsgruppen som ansvarar för att definiera kvalitetskriterierna. En vägledande princip för arbetet är att försöka hitta minsta gemensamma nämnare som alla förskolor kan arbeta utifrån. Under året har kvalitetsgruppen bland annat arbetat med att definiera ramar för vad som avses med *utbildning* och vilka som är de minsta gemensamma nämnarna för utbildningsverksamhet i alla förskolor. Gruppen har tagit fram en modell som visar vilka innehållsmässiga block en dag på förskolan består av, hur dagen är upplagd i tid och struktur, vilket material och innehåll det ska finnas i barnens basmiljöer och projektmiljöer samt hur den pedagogiska dokumentationen ska utformas. Underlaget förmedlades vidare under strategidagen där alla ledningsgrupper medverkar.

Arbete pågår för att utveckla konkreta verktyg för att underlätta förskolornas kvalitetsvärdering. Ambitionen är att lyfta arbetet från att vara baserat på magkänsla till att skapa ett gemensamt system för att följa upp resultat i förhållande till läroplanens mål. Centrala förskolechefen nämner att en inspirationskälla är professor Sonja Sheridan (Göteborgs universitet) som utvecklat kriterier för låg, god och hög kvalitet i förskolan med indikatorer och observationsgrunder för var och en av nivåerna.

Varje förskola organiserar sitt eget systematiska kvalitetsarbete (se nästa kapitel). Den centrala förskolechefen följer upp arbetet genom terminsvisa kvalitetsdialoger med var och en av förskolecheferna. Dialogen utgår från ett antal processområden:

- ▶ Systematiskt arbetsmiljöarbete
- ▶ Miljö och hälsofrågor
- ▶ Förskollärare, introduktion, utbildning, kompetensutveckling
- ▶ Haninge kommuns kvalitetskriterier
- ▶ Förbättringsområden
- ▶ Barn i behov av särskilt stöd
- ▶ Modersmål
- ▶ Systematiskt kvalitetsarbete – pedagogik
- ▶ Barn och föräldrars delaktighet och inflytande

Dialogen baseras på självskattning från förskolan som ger underlag för diskussioner och reflektioner kring verksamheten. Skolplaneenkäter, medarbetarundersökning och kunskapskontroller vägs också in i reflektionerna. Syftet är att identifiera utvecklingsområden i verksamheten. Ingen verksamhet blir färdig med sin utveckling. Centrala förskolechefen beskriver att olika förskoleområden har kommit olika långt i sitt arbete, men inget område bedöms vara färdigt utan vid goda resultat får de sätta upp högre mål och arbeta mot högre kvalitetskriterier än tidigare. Ambitionen är att varje förskolechef framöver ska implementera kvalitetsdialogformatet mot sina arbetslag.

Den centrala förskolechefen följer också upp arbetet genom löpande kontakt och diskussion i de olika arbetsgrupperna.

5.3. Projekt: Att bygga drömvärlden

Kvalitetsarbetet i förskolan ska också vara en kontinuerlig del av arbetet med verksamhetens pedagogiska innehåll och läroplanens utvecklingsmål. Läroplanen anger bland annat att en viktig uppgift för förskolan är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar, varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö.

De kommunala förskolorna i Haninge kommun arbetar sedan 2014 med det gemensamma pedagogiska projektet *Att bygga drömvärlden*. Temat för projektet är att skapa ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Det konkreta innehållet anpassas efter barnens ålder och mognadsnivå, intressen och idéer. Genom observation och diskussion tar pedagogerna reda på hur de kan göra barnen delaktiga och vilken riktning projektet bör ta på deras avdelning. Några övergripande områden som förskolorna har arbetat med är teknik, kommunikation, social hållbarhet, återbruk, material, naturvetenskap och naturvetenskapliga fenomen, fantasi och närmiljö. De intervjuade förskolecheferna upplever att ett kommungemensamt projekt gjort det lättare att dela kompetens med varandra. Det har skapat en gemensam plattform för att utbyta idéer, jämföra och utveckla verksamheten.

Nära kopplat till projektet finns *Analysgruppen* som består av pedagoger som har i uppdrag att följa projektet och föreslå förbättringar utifrån erfarenheter från sitt eget arbete i verksamheten. Analysgruppen utvecklar bland annat det projektverktyg som ska underlätta ett systematiskt arbete i alla avdelningar. Projektverktyget innehåller stödmaterial för att planera, observera och dokumentera arbetet. Central förskolechef anger att alla förskolor har tillgång till verktygen men själva avgör i vilken utsträckning de vill använda och vidareutveckla dem.

Varje arbetslag skriver veckovisa projektrapporter över arbetet där de bland annat noterar vilka upptäckter barnen har gjort, vad barnen har reflekterat över, vad pedagoger har reflekterat över, vad som behöver planeras eller förberedas inför kommande vecka samt vilka observationer som då ska stå i fokus. Förskolecheferna går igenom alla projektrapporter och gör avstämningar ett par gånger per termin. Ambitionen är att identifiera gemensamma utvecklingsområden och hjälpa arbetslagen att utveckla sin verksamhet. Projektrapportens utformning har utvärderats varje år och uppdaterats utifrån erfarenheter från förskolechefer, utvecklingsledare och pedagoger.

5.4. Kremimacenter

Utbildningsförvaltningen har startat ett återbrukscenarier som kallas *Kremima*, kort för "kreativ miljö och material". Den strategiska arbetsgruppen *Kremimagruppen* fungerar som styrgrupp och arbetar med att utveckla och förankra Kremiman hos förskolorna. Under början av 2016 anställdes en central ateljérista med ansvar för verksamhetens utveckling.

Kremimacentret samlar in restmaterial från företag och använder det för att skapa pedagogiskt material för förskolor och skolor. Kremiman fungerar som utbildnings- och inspirationscenter för pedagoger och bistår förskolorna med materialutlämning. Syftet är att ta ansvar för miljön, bygga relationer med näringslivet i kommunen samt att få en gemensam syn på hållbar utveckling, material, kreativitet och lärande. Satsningen kan knytas till förvaltningens kvalitetskriterium om pedagogiskt material, vilket säger att det pedagogiska materialet ska stimulera barnens lärande och utveckling och vara tillgängligt och tilltalande. Förväntat resultat är att öka likvärdigheten i hur förskolechefer och pedagoger tänker kring hållbar utveckling, pedagogiska miljöer, kreativitet och lärande. När året är slut ska verksamheten utvärderas för att kontrollera om förväntat resultat motsvarar faktiskt resultat.

Runt Kremiman sker samverkan med kultur- och fritidsförvaltningen som driver en miljöverkstad i samma lokaler.

5.5. Kompetensutveckling

Kommunen erbjuder en fördjupad pedagogutbildning i samarbete med Reggio Emiliainstitutet. Utbildningen har till syfte att både utbilda individerna som arbetar i förskolan och organisationen som helhet. Centrala förskolechefen beskriver att innehållet förändrats över tid för att svara mot de behov kommunen har för tillfället. Strategier finns kring att utbildningen ska riktas mot medarbetare inom samtliga förskoleområden, för att alla förskolor ska kunna ta del av erfarenheterna och för att nya erfarenheter ska tillföras som återkommande inslag vartefter fler medarbetare utbildas. De intervjuade förskolecheferna uppfattar att den fördjupade pedagogutbildningen är värdefull och relevant för deras utmaningar.

Fokus i utbildningen är utveckling av förskoleverksamheten. Under utbildningen diskuteras teman som dokumentation, rum, miljö och material, struktur och tid samt ledarskap. Utbildningen kompetensutvecklar deltagarna men innehåller också hemuppgifter som syftar till att utveckla deras avdelningar och förskolor. Cirka 100 förskollärare har genomgått utbildningen. Ambitionen är att samtliga förskollärare ska ha genomgått utbildningen inom några år. Enligt den intervjuade förskolestrategen är en motsvarande utbildning för barnskötare under utveckling och ska starta för första gången i maj 2017. Utöver det kompetensutvecklande syftet är utbildningssatsningen också en del i arbetet med att göra Hanninge till en attraktiv arbetsgivare inom förskoleverksamheten och underlätta arbetet med att rekrytera förskollärare.

En gång om året arrangerar förvaltningen en strategidag där alla ledningsgrupperna från samtliga förskolor deltar för att ta del av föreläsningar, inspiration och diskussioner inom teman som är aktuella för året i det gemensamma arbetet. Även nämndens ledamöter bjuds in att delta. Förskolelinjen har också en strategi dag där alla gemensamma arbetsgrupper träffas och utvärderar året som varit och drar upp övergripande riktlinjer för nästa år.

Olika former av pedagogiska forum och tematiska utbildningar förekommer riktat mot olika personalgrupper.

6. Enheternas kvalitetsarbete

6.1. Systematiskt kvalitetsarbete

Det exakta upplägget för arbetet med kvalitet varierar mellan förskolorna. Grunden för enheternas arbete är pedagogernas dagliga arbete och deras dokumentation av observationer, behov och utvecklingsidéer. Medarbetarna har i olika grad tid avsatt för reflektion och dokumentation varje vecka, enskild och/eller i grupp. Förskolechef, biträdande förskolechef eller utvecklingsledare läser och tar del av dokumentationen och ger återkoppling. Gemensamma

förbättringsområden identifieras och handlingsplaner utarbetas på arbetsplatsträffar och ledningsgruppsmöten. Arbetet sammanfattas i terminsvisa utvärderingar och utgör ett underlag för reflektion och analys inför planering samt inför förskolans kvalitetsdialog med den centrala förskolechefen.

De intervjuade förskolecheferna anser att de får stöd och vägledning från förvaltningen i sitt arbete med att utveckla förskolans kvalitet. De upplever också att de får bra återkoppling på sitt arbete från central förskolechef, framförallt genom kvalitetsdialogerna och genom deltagande i nätverk och grupper. Utöver kvalitetsdialogerna använder förskolecheferna beslutsstödsystemet Hypergene för att dokumentera vissa aktiviteter. Hypergene ger en röd tråd mellan kommunfullmäktiges mål, kommunstyrelsens och nämndernas strategier, förvaltningens verksamhetsplan och enheternas egna aktiviteter och förbättringsområden. En av de intervjuade förskolecheferna beskriver att systemet underlättar att hålla rätt riktning i arbetet och stärker känslan att vara del av en större organisation.

När de intervjuade förskolecheferna vid intervjutillfället uppmanas att oförberett beskriva kärnan i kvalitetsarbetet och i sin syn på vad kvalitet är för något ser vi en tydlig koppling till läroplanen och till förvaltningens kvalitetskrav. Olika delar betonas som mest centrala, men det finns en samsyn i arbetets syfte och fokus. "Att bygga drömvärlden" och Kremimacentret lyfts fram som centrala aktiviteter, liksom förskolornas Reggio Emilia-filosofi som fungerar som en röd tråd. Satsningarna ses som positiva eftersom de innebär att alla förskolor arbetar med samma verktyg och mot samma mål. En av intervjupersonerna upplever dock att kopplingen mellan projektet "Att bygga drömvärlden" och läroplansmålen kan förtydligas. Förskolecheferna lyfter också fram att ett givande utbyte i de olika nätverken, vilket anses bidra till likvärdighet och samhörighet då man diskuterar utmaningar gemensamt och kan lära av varandra. Förskolecheferna lyfter också fram som positivt att även barnskötare och förskollärare engageras i olika nätverk och grupper.

I augusti 2016 lanserades den digitala plattformen Unikum som uppges kunna bli en viktig del i förskolans systematiska kvalitetsarbete. I Unikum kan enheterna samla pedagogisk dokumentation, verksamhetsplan och förbättringsplan, systematiskt kvalitetsarbete, medarbetarsamtal, veckobrev till föräldrar och andra underlag i samma system. Systemet innehåller information och verktyg som gör det lättare att samarbeta kring uppföljning, analys och planering för både avdelningar, förskolechefer och på förvaltningen.

6.2. Barn och vårdnadshavares delaktighet

Enligt förskolans läroplan ska barn och vårdnadshavare vara delaktiga i att utvärdera och utveckla verksamheten. Förskolecheferna beskriver att kontakten mellan förskolan och vårdnadshavarna sker både i det dagliga mötet och i mer strukturerade former. Förskolorna genomför utvecklingssamtal och föräldramöten och varierande former av föräldraråd, föräldrakommunikation och andra samverkansforum förekommer.

Tungelsta/Västerhaninge förskoleområde har som ett av sina valda utvecklingsområden att i högre grad använda digitala verktyg i sin dokumentation, för att göra dokumentationen mer tillgänglig för föräldrar. Även förskolechef för skärgårdens förskoleområde uppger att det är en utmaning att nå ut till vårdnadshavarna och ser ett möjligt utvecklingsområde i att förmedla dokumentationen i högre grad. Unikum tros kunna bli ett viktigt verktyg här.

För samtliga förskolor genomför kommunen årligen en enkät där vårdnadshavare svarar på frågor om vad de tycker om förskolan. Enkäten innehåller ett antal påståenden som vårdnadshavarna får ta ställning till. På frågan "Förskollärarna och arbetslaget på mitt barns förskola kommunicerar med mig om mitt barns utveckling och lärande" svarar i 2016 års skolenkät 54 % av vårdnadshavarna att påståendet stämmer helt och hållet. 32 % svarar att det stämmer ganska bra, medan 11 % tycker att påståendet stämmer ganska dåligt. 3 % svarar

att påståendet inte stämmer alls. För påståendet "Mitt barns förskola tycker att det är viktigt att jag är nöjd med förskolan" svarar 86 % av vårdnadshavarna att det stämmer helt och hållet eller ganska bra. 4 % anger att det stämmer ganska dåligt, medan 8 % anger att de inte vet om det stämmer eller inte. 2016 tycker 94 % av vårdnadshavarna att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att de är nöjda med sitt barns förskola.

Resultatet sammanställs både förskolevis och avdelningsvis som underlag för förbättringsarbetet. Förskolorna arbetar med resultaten från skolenkäten genom att plocka ut de frågeställningar vårdnadshavarna i deras område eller på deras avdelning är mindre nöjda med och utarbeta förbättringsplaner för dessa områden.

Vid klagomål på verksamheten uppmanas vårdnadshavare att i första hand kontakta medarbetare eller chef på förskolan. För den som vill gå vidare med sitt klagomål finns en särskild blankett som skickas via e-post eller post till utbildningsförvaltningen. På utbildningsförvaltningen är det kanslichefen som tar emot klagomål och gör en bedömning av om det finns brister i verksamheten. Kanslichefen hanterar kontakten med ansvarig chef, följer upp om bristerna har åtgärdats och återkopplar till den som lämnade in klagomålet. Utlovad tid för återkoppling är cirka fyra veckor. Arbetsgången finns beskriven för allmänheten på kommunens hemsida.

6.3. Samverkan med skola och kulturverksamhet

Förskolecheferna i Tungalsta/Västerhaninge och centrala Handen beskriver att förskolorna samverkar med grundskolorna kring barnens övergång till förskoleklass. I samarbetet ingår både informationsutbyte om de enskilda barnens behov (i den mån vårdnadshavare samtycker) samt utbyte kring inskolning där barnen får besöka skolan och personal från skolan besöker förskolan. Samverkan är begränsad till den kommunala skola som upptar de flesta av barnen i området. Det finns inget systematiskt samarbete kring barn som övergår till andra skolor, till exempel fristående skolor eller skolor i andra delar av kommunen. I dessa fall är det barnets vårdnadshavare eller den aktuella skolan som får initiera samtal och samverkan med förskolan.

Skärgårdens förskoleområde har annorlunda förutsättningar för samverkan eftersom förskolechefen också är rektor i grundskolan. Det förekommer en hög grad av resurs- och personalutbyte mellan verksamheterna och grundskolepersonalen är väl bekant med förskolebarnen och deras vårdnadshavare.

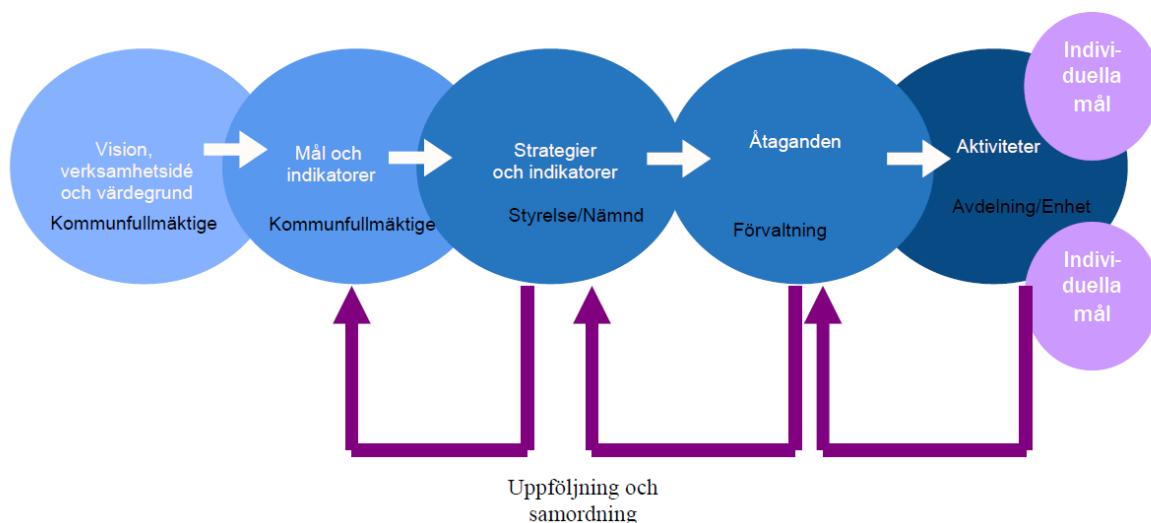
Den centrala förskolechefen uppger att förvaltningen håller på att revidera de gemensamma riktlinjerna för överföringsfasen och att alla förskolechefer och rektorer därefter ska träffas för att utarbeta lokala riktlinjer för sitt upptagningsområde. Identifierade behov är bland annat att säkerställa att barn i behov av särskilt stöd får en bra övergång samt att tydliggöra vad som är rektorns respektive förskolechefens ansvar under överföringen av barnen.

När det gäller samverkan med kultur- och fritidsverksamheten uppger de intervjuade förskolecheferna att samverkan framförallt består av att de besöker kulturinstitutioner där det anses kunna ge mervärde till den pedagogiska verksamheten. Alla förskolorna besöker biblioteket, eller bokbuss/bokbåt där det är aktuellt. Vissa förskolor samarbetar även med lokala museer och idrottsföreningar samt med kulturhuset i Haninge. Teaterbesök och andra kulturevenemang förekommer sporadiskt.

7. Grund- och förskolenämndens uppföljning

Grund- och förskolenämndens uppföljning av arbetet sker i enlighet med kommunens beslutade styrmodell. Genom beslutsstödsystemet Hypergene följer förvaltningen löpande upp nämndens och fullmäktiges mål. Arbetet med måluppfyllelse återrapporteras till grund- och

förskolenämnden vid delårsrapporten och i samband med årsredovisningen. Aktiviteter och resultat från enskilda enheter följs upp av förvaltningen och rapporteras endast undantagsvis vidare till nämnden, om särskilda skäl föreligger.

Figur 2: Kommunens styrmodell (Ur Mål och budget 2016-2017)

Ärenden som knyter an till arbetet med kvalitet kan i andra sammanhang diskuteras i nämnden. Förskolans kunskapskontroller i läsförståelse och matematik redovisas till exempel för nämnden i enlighet med den mål- och resultatuppföljningsplan som nämnden årligen beslutar om. Under 2016 har en utvärdering av kontrollerna avhandlats i nämnden, men primärt med fokus på arbetet i grundskolan. Nämnden tar också del av resultatet av skolenkäten varje vår. Fördjupad återrapportering sker kring resultaten som rör barnens arbetsro, trygghet samt delaktighet och inflytande.

8. Svar på revisionsfrågor

Granskningens syfte har varit att bedöma huruvida grund- och förskolenämnden säkerställer att kommunens förskolor bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med lag, läroplan samt kommunens uppsatta mål.

Fråga	Svar
Vilken styrning och uppföljning sker av förskolornas kvalitetsarbete?	<p>Grund- och förskolenämnden har satt upp mål som säger att alla delar av organisationen ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete. Målet följs upp i samband med årsredovisning.</p> <p>Utbildningsförvaltningen utarbetar en årlig förbättringsplan och har satt upp kvalitetskriterier som närmare definierar vad arbetet innebär och hur enheterna ska fokusera. Förvaltningen följer upp arbetet genom kvalitetsdialoger mellan central förskolechef och enhetschef. Skolplansenkäter, medarbetarundersökning och kunskapskontroller är också del av styrnings- och uppföljningsarbetet från utbildningsförvaltningen.</p>

<p><i>Vilka kvalitetskrav ställer nämnden på förskolornas verksamhet? Vilka kvalitetsparametrar används och kan dessa bedömas vara ändamålsenliga?</i></p>	<p>Nämnden ställer krav på att kommunens skolor ska arbeta systematiskt för att utveckla undervisningen. Indikator är att alla nivåer i organisationen ska ha ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete.</p> <p>Under 2008 fastställde dåvarande barn- och utbildningsnämnden kvalitetskrav för förskola som innefattar 1) Personalens förhållningssätt till varje barns rätt till utveckling och lärande, 2) Organisationen av den fysiska miljön, 3) Det pedagogiska materialet och 4) Tidsanvändning, 5) Uppföljning av verksamhetens resultat. Kvalitetskraven innehåller inte specifika parametrar som mäts och följs upp utan är övergripande områden. Arbete pågår för att utveckla konkreta verktyg för att underlätta förskolornas värdering av kvaliteten inom respektive område.</p> <p>För utvärdering av kvalitet i genomförande och organisation finns ett antal definierade processer, aktiviteter och förbättringsmål som används som diskussionsunderlag.</p>
<p><i>Hur är förskolans systematiska kvalitetsarbete dokumenterat?</i></p>	<p>Utgångspunkt för dokumentationen är de enskilda pedagogernas och avdelningarnas regelbundna observationer och utvecklingsidéer. Dokumentationen tas emot och sammanställs av någon i förskolans ledningsgrupp. Utformning och upplägg varierar mellan förskolorna. Gemensamma förbättringsområden och handlingsplaner utarbetas på arbetsplatsträffar och ledningsgruppsmöten. Utvärderingar baserat på dokumentationen av kvalitetsarbetet sammanfattas varje termin. Kvalitetsdialoger mellan förskola och central förskolechef protokollförs. Olika blanketter och mallar och Hypergene används i arbetet, liksom det nyligen införda systemet Unikum som är under implementering.</p>
<p><i>Används brukarundersökningar i kvalitetsarbetet? Vilka rutiner finns och vilka åtgärder vidtas om avvikelser eller brister identifieras?</i></p>	<p>Ja. Brukarundersökningar genomförs varje år och används i kvalitetsarbetet genom att förskolorna utarbetar förbättringsplaner för områden det framkommer att vårdnadshavarna är mindre nöjda med.</p>
<p><i>Hur sker uppföljning av uppställda kvalitetskrav i förskolan? Är nämndens verktyg för verksamhetsuppföljning ändamålsenliga?</i></p>	<p>Uppföljning sker genom förskolornas arbete med projektverktyg som de får respons på samt genom kvalitetsdialog med central förskolechef.</p> <p>De tematiska strategi- och arbetsgrupperna (CLF, kvalitetsgruppen, kremimagruppen, analysgruppen, etc.) arbetar med uppföljning inom sitt område. Analyserna ligger till grund för deras utvecklingsarbete inom respektive område.</p>
<p><i>Finns ändamålsenlig kompetens inom verksamhet och förvaltning för att bedöma verksamhetskvalitet inom förskolan?</i></p>	<p>Ja. Genom den fördjupade pedagogutbildningen har förvaltningen vidtagit omfattande åtgärder för hög kompetens inom den operativa verksamheten. Betydande delar av arbetet med att utveckla kvalitetskriterier, ta fram verktyg för projektuppföljning, planera utbildningar, m.m. sker genom strategiska grupper och samverkansgrupper som inkluderar representanter från alla förskoleområden. Vår bedömning är att organisationen är ändamålsenlig genom att det tillvaratar många olika kompetenser</p>

	och främjar likvärdighet och kontinuerligt erfarenhetsutbyte mellan förskolor. Central förskolechef och förskolestrateg fungerar som sammanhållande länk och driver processerna framåt.
<p><i>I vilken omfattning finns samverkan med kultur- och fritidsverksamheten samt grundskola och hur följs samverkan upp och inom vilka områden, bland annat med avseende på bedömning av skolmognad, biblioteksverksamhet etc.?</i></p>	<p>Centrala riktlinjer för samverkan mellan förskola och finns men ska inom kort revideras och därefter ligga till grund för lokala riktlinjer för varje upptagningsområde. De intervjuade förskolecheferna beskriver att det finns etablerad samverkan mellan förskolan och den eller de skolor som upptar merparten av barnen. Barn som övergår till friskolor eller skolor i andra kommuner omfattas inte av systematiskt utbyte utan där ligger initiativet hos mottagande skola eller vårdnadshavare.</p> <p>Samverkan med kultur- och fritidsverksamhet sker utifrån respektive förskolas förutsättningar och behov. Samverkan består i förskolan som konsument av kulturverksamhet och som informationskanal för kulturverksamheterna. De intervjuade förskolecheferna beskriver att förskolorna regelbundet besöker bibliotek, bokbuss eller bokbåt. Sporadiska besök på teater och museum förekommer i mån av relevant utbud. Vissa förskolor samarbetar mer varaktigt med lokala museer, hembygdsgrupper och idrottsföreningar eller med kulturhuset i Haninge.</p> <p>På central nivå sker samverkan kring Kremiman där Kultur- och fritidsförvaltningen bedriver miljöcenter på samma plats.</p>

Haninge, 2016-11-30

Nina Högberg

Marie Bergljot Paulsen

Källförteckning

Att bygga en hållbarhetskultur, presentation från strategidag 2016-04-05, utbildningsförvaltningen.

Bygga drömvärlden, andra årets projektverktyg (2016-2017), utbildningsförvaltningen.

Förskolelinjens förbättringsplan 2016.

Grund- och förskolenämndens mål- och resultatuppföljningsplan 2015-2016.

Grund- och förskolenämndens mål- och resultatuppföljningsplan 2016-2017.

Grund- och förskolenämndens strategi och budget 2016.

Insatser kompetensförsörjning 2014-2017, utbildningsförvaltningen.

Kvalitetskriterier för förskolor (Dnr BUN 21/2008).

Kvalitetskontroll och uppföljning, Utbildningsförvaltningen.

Mål och budget 2016-2017, kommunfullmäktige.

Protokoll grund- och förskolenämnden (2015-05-20, 2015-11-25, 2016-01-27, 2016-05-04, 2016-06-18).

Skolplaneenkät resultat vårdnadshavare förskola 2016, utbildningsförvaltningen.

Utbildningsförvaltningens förbättringsplan 2016.

Utbildningsförvaltningens årsplan 2016-2017.

Till Grund- och förskolenämnden

Granskning av kvalitet i förskolan

EY har på uppdrag av kommunens revisorer granskat kvalitetsarbetet i kommunens förskoleverksamhet. Granskningen syftar till att bedöma huruvida grund- och förskolenämnden säkerställer att kommunens förskolor bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med lag, läroplan och kommunens uppsatta mål.

Enligt skollagen ska varje huvudman systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen uppfylls. Utöver de nationella målen har kommunfullmäktige fastslagit att förskolans verksamhet ska genomsyras av tydliga kunskapsmål och systematisk uppföljning.

Grund- och förskolenämnden har inte tagit ställning till hur det systematiska kvalitetsarbetet ska organiseras. Under 2008 fastställde dåvarande barn- och utbildningsnämnden ett antal övergripande kvalitetskriterier som fortfarande är utgångspunkt i förvaltningens och enheternas arbete.

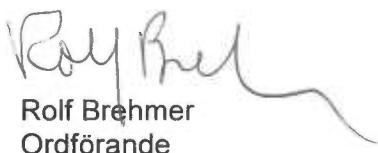
Utbildningsförvaltningen har en förbättringsplan som omfattar rutiner för att planera, styra och följa upp förbättringsarbetet, däribland det systematiska kvalitetsarbetet. Arbetet är väl förankrat på förvaltnings- och enhetsnivå. Vår bedömning är att arbetet inom förvaltningen sker ändamålsenligt i enlighet med lag, läroplan och kommunens uppsatta mål. Med undantag för kunskapskontroller efterfrågar grund- och förskolenämnden inte någon återrapportering av resultaten. Nämnden efterfrågar heller inte någon analys av orsakerna till eventuella brister i måluppfyllelse och vilka åtgärder som ska genomföras på kort och lång sikt. Nämnden bör ha en samlad bild av förskolans måluppfyllelse och kvalitetsarbete utifrån vilken välgrundade beslut om prioriteringar, resursfördelning och utvecklingsinsatser kan fattas.

Mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen rekommenderar vi grund- och förskolenämnden att:

- Följa upp förskolornas måluppfyllelse och kvalitetsarbete så att välgrundade beslut om prioriteringar, resursfördelning och utvecklingsinsatser kan fattas.

Granskningsrapporten överlämnas härmed till berörd nämnd. Revisionen önskar få svar angående vilka åtgärder som kommer att vidtas senast den 28 februari 2017.

För Haninge kommuns revisorer

Rolf Bröhmer
Ordförande

Kenneth Strömberg
Vice ordförande

För kännedom: Kommunfullmäktiges presidium